

Otázky na štátne skúšky z geografie

bakalárske štúdium

1 FYZICKÁ GEOGRAFIA

1. Stavba a zloženie Zeme, litosféra, základné typy zemskej kôry – vymedzenie a základná charakteristika.
2. Anorganické zložky prírody – horniny a minerály, základné znaky a rozdelenie hornín, vlastnosti a systém minerálov, príklady rozšírenia hornín a ložísk nerastov na území Slovenska.
3. Magmatizmus – vznik, základné typy, tvary magmatických telies. Vulkanizmus a zemetrasenie v nadväznosti na globálnu platňovú tektoniku, základné typy vulkanizmu a sopiek, hlavné oblasti vulkanizmu a zemetrasenia na Zemi.
4. Vznik a vývoj deformácií a porúch v litosfére – vrásové a iné spojité štruktúry, zlomové nespojité štruktúry (priekopové prepadliny, hraste, príkrovy).
5. Stratigrafické zákony a princípy, diachrónne časové hranice (stratigrafický hiát), relatívny a absolútny vek hornín, geologická časová os, stratigrafická stupnica.
6. Základné obdobia geologickej histórie Zeme a ich charakteristika (formy života, klimatický vývoj, paleogeografické zmeny, orogénne fázy).
7. Regionálna geológia Slovenska – územie Slovenska v rámci geologickej stavby Európy, hlavné geologické jednotky Západných Karpát, ich vznik a základná charakteristika.
8. Litosferické dosky, pohyby litosferických dosiek a ich dôsledky. Základné geotektonické jednotky, morfoštruktúry pevnín a podmorského georeliéfu.
9. Základné morfoštruktúrne typy reliéfu pevnín – georeliéf horizontálnych a naklonených štruktúr, klenieb a paniev, vrásových, zlomových, vulkanických a komplexných štruktúr, príklady zo sveta a z územia Slovenska.
10. Zvetrávanie a produkty zvetrávania, geografické rozšírenie. Svahová modelácia, príklady zo sveta a z územia Slovenska.
11. Fluválny georeliéf – riečna erózia, transport a akumulácia, pozdĺžny profil rieky, erózne a akumulačné formy, typy riečnych dolín, typy riečnych sietí, riečne pirátstvo.
12. Krasový georeliéf – povrchové a podzemné formy, výskyt a typy krasových území na Slovensku. Sufózia a sufózne formy georeliéfu.
13. Nivačné, glaciálne, glacifluviálne a kryogénne procesy a formy georeliéfu, geografické rozšírenie vrátane územia Slovenska.
14. Pobrežná modelácia georeliéfu – erózne a akumulačné formy, typy pobreží. Exogénna modelácia svetového oceána.
15. Eolický georeliéf – erózne a akumulačné formy, geografické rozšírenie vrátane územia Slovenska. Organizmy a georeliéf. Antropogénny georeliéf, vplyv človeka na geomorfologické procesy.
16. Atmosféra, jej vlastnosti, vertikálne členenie a význam. Klimatický systém. Mikroklíma, miestna klíma, mezoklíma, makroklíma.

17. Základné meteorologické prvky a javy, ich hodnotenie a priestorová charakteristika.
18. Vzduchové hmoty a atmosférické fronty. Všeobecná cirkulácia atmosféry a jej vplyv na klímu Zeme.
19. Klimatické pásma na Zemi. Klimatické oblasti a klimageografické typy klímy na Slovensku.
20. Vplyv ľudských aktivít na ovzdušie a klímu, dôsledky klimatických zmien na Zemi.
21. Význam a obeh vody v krajine, hydrologický cyklus na Zemi a v povodí. Vplyv fyzickogeografických činiteľov na hydrologický cyklus v povodí.
22. Povrchový odtok – hydrografická sieť a jej typy, vodný stav a prietok vodného toku, minimálne a maximálne prietoky, rozdelenie vodných tokov podľa režimu odtoku vo svete a na Slovensku.
23. Stojaté vody – prehľadná charakteristika a rozdelenie.
24. Podpovrchové vody – vznik, prehľadná charakteristika a rozdelenie, využívanie a ochrana podzemných vôd.
25. Svetový oceán – rozdelenie, zdroj nerastných surovín, potravín a energie, námorná doprava, znečisťovanie a ochrana. Vodné hmoty a pohyby vody svetového oceána, oceánske prúdy a ich celoplanetárny význam. Rajóny svetového oceána.
26. Pôda, pôdotvorné činitele, zložky a vlastnosti pôdy. Hlavné pôdotvorné procesy a pôdy Zeme.
27. Faktory a podmienky priestorovej diferenciácie pedosféry (substrátové, geomorfologické, klimatické, hydrologické a biotické). Zákonitosti rozšírenia pôd – horizontálna zonálnosť pôd sveta, predhorská a vertikálna zonálnosť pôd na príklade Slovenska. Azonálne pôdy Slovenska.
28. Biosféra, organizmus a prostredie, ekologické faktory a podmienky v krajine, ekosystém.
29. Priestorové usporiadanie rastlínstva a živočíšstva na Zemi – bioklimatické pásma (horizontálna zonálnosť).
30. Vertikálna zonálnosť vegetácie a azonálne spoločenstvá vegetácie na príklade Slovenska.

V otázkach 1, 2, 3, 7, 8, 9, 18, 25, 26, 27, 29 a 30 odporúčame využiť na demonštráciu pojmov a súvislostí príslušné mapy školského atlasu sveta a/alebo Slovenska.

Odporúčaná literatúra:

ATLAS KRAJINY SLOVENSKEJ REPUBLIKY. (2002). Bratislava: Ministerstvo životného prostredia SR, Banská Bystrica: Agentúra ŽP. Dostupné na internete:

<https://app.sazp.sk/atlassr/>

BALÁŽIKOVÁ, L. (2015). Základy meteorológie a klimatológie pre geografov. Skriptá. UMB Banská Bystrica, 148 s.

BEDRNA, Z., JENČO, M. (2016). Pedogeografia. Zákonitosti priestorovej diferenciácie pedosféry. PriF UK Bratislava, 125 s. Dostupné na internete:

https://fns.uniba.sk/fileadmin/priF/geog/kfg/O_katedre/Publik_fulltexty/BedrnaJenco2016_Pedogeografia.pdf

- BIZUBOVÁ, M. (1998). Základy geológie pre geografov. Skriptá. PriF UK Bratislava, 140 s.
- BIZUBOVÁ, M., ŠKVARČEK, A. (2009). Geomorfológia. Skriptá. PriF UK Bratislava, 228 s.
- BÓNOVÁ, K. (2017). Základy geológie pre geografov. Skriptá, UPJŠ Košice, 119 s.
Dostupné na internete: https://uge-share.science.upjs.sk/webshared/uge_web_files/studium/ucebnice_skripta/Bonova_Zaklady%20geologie%20pre%20geografov.pdf
- DEMEK, J. (1987). Obecná geomorfologie. Academia, Praha, 476 s.
- DZUROVČIN, L. (2000). Geomorfológia. Skriptá, FHaPV PU Prešov, 268 s.
- FRANC, V., MALINA, R., ŠKODOVÁ, M. (2015). Základy biogeografie a ekológie. Belianum Banská Bystrica, 173 s. Dostupné na internete.
- HÓK, J., KAHAN, Š., AUBRECHT, R. (2001). Geológia Slovenska. PriF UK Bratislava, 47 s. Dostupné na internete: <http://geopaleo.fns.uniba.sk/aubrecht/publication/books/02-GeolSlovakia.pdf>
- HORNÍK, S., CHÁBERA, Š., KŘÍŽ, H., MIČIAN, Ľ., QUITT, E. (1982). Základy fyzické geografie. SPN, Praha, 400 s.
- HORNÍK, S., BUZEK, L., MIČIAN, Ľ., PECH, J., TRNKA, P. (1986). Fyzická geografie II. SPN, Praha, 320 s.
- KOVÁČ, M., MICHALÍK, J., PLAŠIENKA, D., MAŤO, Ľ. (1993). Alpínsky vývoj Západných Karpát. Masarykova Univerzita, Brno, 96 s.
- KŘÍŽ, H. (1983). Hydrologie podzemních vod. Academia, Praha, 292 s.
- KUKAL, Z. (1984). Oceán – pevnina budoucnosti. Horizont, Praha, 314 s.
- LACIKA, J. (1997). Geomorfológia. Skriptá, FEaE TU Zvolen, 172 s.
- LUKNIŠ, M. ed. (1972). Slovensko 2. Příroda. Obzor, Bratislava, 917 s.
- MIČIAN, Ľ. (1972). Pôdy. In: LUKNIŠ, M. ed. Slovensko 2. Příroda. Obzor, Bratislava, s. 361-402. Dostupné na internete.
- MIČIAN, Ľ. (1977). Všeobecná pedogeografia. Skriptá. PriF UK Bratislava, 154 s.
- NETOPIL, R., BRÁZDIL, R., DEMEK, J., PROŠEK, P. (1984). Fyzická geografie I. SPN, Praha, 273 s.
- PAČES, T. (1982). Voda a Země. Academia, Praha, 176 s.
- PLAŠIENKA, D. (ed.), (2006). Geologická stavba Západných Karpát, 1, 2, Přírodovedecká fakulta UK Bratislava, 205 s.
- PLESNÍK, P. (2004). Všeobecná biogeografia. UK Bratislava, 428 s.
- POLČÁK, N. (2009). Základy klimatológie pre geografov. Skriptá. FPV UMB Banská Bystrica, 116 s.
- PROKEŠOVÁ, R., SPIŠIAK, J. (2020). Všeobecná geológia, mineralógia a petrológia. Vysokoškolské skriptá, UMB Banská Bystrica, Belianum, 178 s.
- REICHWALDER, P., JABLONSKÝ, J. (2003). Všeobecná geológia 1, 2. PriF UK Bratislava.
- THURMAN, H. V., TRUJILLO, A. P. (2005). Oceánografie. Computer Press, Praha, 479 s.

TRIZNA, M. (2012). Klimageografia a hydrogeografia. Skriptá, Geo-grafika, Bratislava, 154 s.

TRIZNA, M. (2007). Meteorológia, klimatológia a hydrológia pre geografov. Skriptá, Geo-grafika, Bratislava, 144 s.

VANKOVÁ, V., KRAMÁREKOVÁ, H., BALÁŽ, I., NEMČÍKOVÁ, M. (2008). Biogeografia (Učebné texty). FPV UKF v Nitre, 143 s.

ZAŤKO, M. (1994). Svetový oceán, jeho význam a rozdelenie. Geografia, 2, 38–40.

ZATKALÍK, F. (1992). Biogeografia. Skriptá. PriF UK Bratislava, 268 s.

2 HUMÁNNA GEOGRAFIA

1. Stručne charakterizujte 10 máp zo školských atlasov, ktoré zobrazujú humánnogeografickú tému. Uveďte príklady poznatkov z uvedených máp, ktoré sú charakteristické pre humánnu geografiu.
2. Svetová populácia – početný rast v historickom kontexte a perspektívy ďalšieho vývoja. Štáty a oblasti sveta s prudkým rastom populácie (nad 100 miliónov obyvateľov). Faktory ovplyvňujúce dynamiku rastu populácie v uvedených štátoch.
3. Rozmiestnenie obyvateľstva – priestorová diferenciácia vo svete, faktory rozmiestnenia, základné kvantitatívne ukazovatele. Problémy spojené s nerovnomerným rozmiestnením obyvateľstva a kontrastom medzi preľudňovaním centier a vyludňovaním periférií.
4. Prirodzený pohyb obyvateľstva a hlavné demografické procesy, fázy demografického cyklu. Uveďte príklady krajín, ktoré sú v rôznych fázach demografického cyklu. Vyberte krajiny, ktoré prekonal druhý demografický prechod. Na základe príkladov charakterizujte druhý demografický prechod vo svete a na Slovensku.
5. Mechanický pohyb obyvateľstva – migrácia a jej príčiny, významné medzikontinentálne a medzinárodné migračné pohyby. Uveďte príklady dopadov migrácie na dva až tri vybrané imigračné a emigračné regióny.
6. Štruktúra obyvateľstva podľa biologických znakov (rasa, pohlavie, vek). Vekové pyramídy uviesť príklady na rôzne typy a vysvetliť ich dopady na budúci vývoj.
7. Štruktúra obyvateľstva podľa ekonomických znakov (ekonomická aktivita, povolanie, zamestnanie, hospodárske sektory a odvetvia, nezamestnanosť). Transformácia ekonomík, zmeny významu hospodárskych sektorov, presuny pracovných síl naprieč sektormi.
8. Štruktúra obyvateľstva podľa kultúrnych znakov (národnosť, jazyk, relígia, vzdelanie). Opíšte priestorové osobitosti z uvedených kultúrnych znakov v Ázii. Dokumentujte na príkladoch z iných oblastí sveta.
9. Definície hlavných pojmov geografie sídel (sídlo, vidiecke sídlo, mesto, obec, aglomerácia, konurbácia, megalopolis, metropola, urbanizácia, suburbanizácia, roztratené vidiecke osídlenie). Opíšte tie, ktoré z nich prevažujú vo vybraných oblastiach Európy.
10. Vidiecke sídla, ich základná charakteristika, typy vidieckeho osídlenia, morfogenetické typy vidieckych sídiel, základné pojmy rurálnej geografie. Na dané pojmy uveďte príklady z rôznych regiónov sveta.
11. Poloha a funkcie vidieckych sídiel, s príkladmi zo Slovenska. Vývoj a súčasný stav vidieckej kultúry vo svete i na Slovensku. Vnímanie vidieka v minulosti a dnes, rôzne typy vidieckeho osídlenia vo svete a na Slovensku.
12. Vznik a vývoj miest, kritéria vymedzovania miest, geografická poloha miest (na príkladoch zo Slovenska a Európy).
13. Funkcie miest a priestorová štruktúra mesta (teória koncentrických zón, teória viacerých jadier, teória sektorov), vertikálny a horizontálny rast mesta.
14. Základná charakteristika poľnohospodárstva (jeho špecifiká v porovnaní s ostatnými odvetviami hospodárstva). Vznik a šírenie poľnohospodárstva (kopaničiarske, semenárske, pastierske, tovarové). Vývoj poľnohospodárstva v kontexte vývoja spoločnosti (prvotnopospolná, otrokárska, kapitalistická, socialistická).

15. Fyzickogeografické (klimatické, pôdne, georeliéf, fenológia) a humánnogeografické (úroveň spoločnosti, vlastníctvo a spôsob využívania pôdy, trh, doprava, obchodná politika, veľkosť a typ podniku, pracovná sila, mechanizácia a chemizácia, biologizácia a ekologizácia, produktivita a intenzita výroby) lokalizačné faktory poľnohospodárstva.
16. Thünenov model lokalizácie poľnohospodárskej výroby. Aké zóny špecializácie poľnohospodárskej výroby Thünen identifikoval? Aké sú východiskové podmienky tohto modelu a ako súvisia s faktormi, ktoré ovplyvňujú polohovú rentu? Aký tvar mali tieto zóny a prečo, príp. čo a ako ho v reálnych podmienkach modifikuje?
17. Príklady lokalizácie priemyselnej výroby na Slovensku a vo vybraných regiónoch sveta. Pozitívne a negatívne vplyvy priemyslu na krajinu, katastrofy, environmentálne hazardy a vplyv vybraných priemyselných odvetví na krajinu.
18. Tradičné lokalizačné faktory priemyslu (suroviny, voda, energia, pracovná sila, miesta spotreby, ostatné faktory) a ich význam pre rôzne priemyselné odvetvia. Vysvetlite vplyv na vybranom krajskom meste.
19. Lokalizačné teórie priemyslu na príklade Weberovho modelu lokalizácie priemyselnej výroby pri existencii jedného a alternatívne dvoch miest zdrojov surovín. Opíšte súvisiace pojmy: jednotkové dopravné náklady, materiálový index, izotimy, izodapany, aglomeračné výhody a nevýhody.
20. Vývoj priemyslu na Slovensku. Hlavná charakteristika jednotlivých etáp vývoja priemyslu v kontexte spoločensko-politického a hospodárskeho vývoja: do roku 1867, 1867-1918, 1918-1948, 1948-1989, 1989-2004, po roku 2004.
21. Metódy hodnotenia základných geografických aspektov priemyslu (veľkosť, štruktúra, koncentrácia, špecializácia). Súčasné tendencie vo vývoji lokalizačných teórií priemyslu, globalizácia a vývoj automobilového priemyslu (s podrobnejším zameraním na Slovensko a strednú Európu).
22. Základné črty dopravy: vznik, vývoj, podstata, význam v hospodárstve. Základné pojmy geografie dopravy (dopravné módy, uzly, línie, prostriedky, mobilita, dostupnosť časová a priestorová). Lokalizácia dopravných ciest (lokalizačné faktory). Spájanie dvoch (pozitívna a negatívna odchýlka, v rovnakom a rôznych prostrediach) a viacerých bodov dopravnými cestami. Útvary dopravných sietí. Priestorové štruktúrno-morfologické znaky dopravných sietí (hustota, deviatilita, spojitosť, hierarchia).
23. Tendencie vývoja dopravy všeobecne, v jednotlivých druhoch dopravy, v Európe. Geografické faktory vývoja dopravných sietí na Slovensku: poloha, prírodné pomery, sídelná hierarchia, rozloha a historický vývoj. Hlavné črty vývoja prepravy v SR po roku 1989: nákladná (nároky, smery) a osobná doprava (diferenciácia trhu práce a životnej úrovne), kompetencie vo verejnej doprave, letecká doprava.
24. Zložky, charakteristika a lokalizačné faktory terciérneho a kvartérneho (kvarciárneho, znalostného) sektora hospodárstva. Vývoj podielu primárneho až terciérneho sektora v štruktúre hospodárstva krajín, regiónov (vizualizácia podielu prvého až tretieho sektora v hospodárstve).
25. Definície cestovného ruchu. Predmet štúdia geografie cestovného ruchu. Klasifikačné kritériá pre vymedzenie rôznych druhov a foriem cestovného ruchu. Predpoklady pre rozvoj kongresového cestovného ruchu. Klasifikácia stredísk kúpeľno-liečebného cestovného ruchu podľa prírodného liečivého zdroja (uved'te príklady v Európe) a podľa významu (uved'te príklady na Slovensku).

26. Lokalizačné faktory destinácií cestovného ruchu. Uveďte príklady celosvetovo významných atrakcií, stredísk a oblastí cestovného ruchu (kultúrne, historické, prírodné, športové, religiózne).
27. Selektívne (stimulačné) faktory pre služby cestovného ruchu v urbanizovaných a ekonomicky rozvinutých regiónoch. Príklady stimulačného pôsobenia faktorov, ako sú politická stabilita / nestabilita, dosiahnutá životná úroveň, objem fondu voľného času, miera urbanizácie, kvalita životného prostredia a demografická štruktúra.
28. Realizačné faktory cestovného ruchu v mieste ponuky a v mieste dopytu po cestovnom ruchu. Vysvetlite pôsobenie jednotlivých faktorov a ich relevantných vlastností na priestorovú štruktúru cestovného ruchu a uveďte príklady.
29. Služby, ich význam a postavenie v rámci hospodárstva. Klasifikácia služieb. Maloobchod, etapy jeho transformácie v postkomunistických krajinách. Koncentrácia a globalizácia v maloobchode – veľkoplošné predajne a ich typy, maloobchodné reťazce.
30. Geografické prvky a orientácia v urbánnom priestore. Využitie geografickej databázy pre technológiu orientácie a navigácie pomocou GPS (Globálny polohový systém), Google maps, body záujmu (POI-point of interest). Využitie navigačných technológií pri hľadaní výhodnej trasy (najkratšej vzdialenosti, časovej dostupnosti, kvality dopravných sietí a ich priepustnosti), orientácii podľa GPS, v spoločenskej praxi všeobecne.

V otázkach 2, 7, 8, 24, 28, 29, 30 odporúčame využiť na demonštráciu pojmov a súvislostí príslušné mapy školského atlasu sveta a/alebo Slovenska.

Odporúčaná literatúra:

BAČÍK, M. (2015). Základy demogeografie. Verbum, Ružomberok, 230 s. ISBN 978-80-8083-502-6

BAŠOVSKÝ, O., BARAN, V. (1998). Geografia sídiel. FPV UMB, Banská Bystrica, 169 s. ISBN 80-8055-182-0

BAŠOVSKÝ, O., MLÁDEK, J. (1989). Geografia obyvateľstva a sídiel. Univerzita Komenského, Bratislava, 221 s.

DICKÁ, J. (2023). Základy geografie obyvateľstva a demografie. 1. časť. UPJŠ, Košice, 117 s. ISBN 978-80-574-0222-0. Dostupné na internete:

<https://unibook.upjs.sk/img/cms/2023/pf/zaklady-geografie-obyvatelstva-a-demografie.pdf>

GURŇÁK, D. et al (2019). 30 rokov transformácie Slovenska. Univerzita Komenského, Bratislava, 462 s. ISBN 978-80-223-4859-1. Dostupné na internete:

http://www.regionálnageografia.sk/publikacie/pub/30_rokov/30_rokov_transformacie_SR.pdf

HAMARNEHOVÁ, I. (2006). Geografie cestovního ruchu: Evropa. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 271 s. ISBN 978-80-7380-093-2

HERCIK, J. (2012). Geografie dopravy. UPOL, Olomouc. Dostupné na internete:

https://geography.upol.cz/soubory/lide/hercik/GEDP/geografie_dopravy_ZSE2X_2012.pdf

HRALA, V. (2002). Geografie cestovního ruchu. Idea Servis, Praha, 173 s. ISBN 80-85970-43-0

- IVANIČKA, K. (1983). Základy teórie a metodológie socioekonomickej geografie. SAV, Bratislava, 448 s.
- JURČOVÁ, D. (2005). Slovník demografických pojmov. VDC Infostat, Bratislava. 72 s. ISBN 80-85659-40-9. Dostupné na internete:
http://www.infostat.sk/vdc/pdf/slovník_2verdd.pdf
- KOREC, P., POPJAKOVÁ, D. (2019). Priemysel v Nitre: globálny, národný a regionálny kontext. Univerzita Komenského, Bratislava, 210 s. ISBN 978-80-223-4829-4. Dostupné na internete:
http://www.humannageografia.sk/stiahnutie/nitra_priem_korec_popjakova_2019.pdf
- LOPUŠNÝ, J. (2001). Geografia cestovného ruchu Slovenska. EF UMB, Banská Bystrica, 101 s. ISBN 80-8055-548-6
- LOPUŠNÝ, J. (2003). Geografia medzinárodného cestovného ruchu. EF UMB, Banská Bystrica, 118 s. ISBN 80-8055-779-9
- MARIOT, P. (2000). Geografia cestovného ruchu. Orbis Pictus Istropolitana, Bratislava, 248 s.
- MATLOVIČ, R. (2005). Geografia obyvateľstva Slovenska so zreteľom na rómsku minoritu. Prešovská univerzita, Prešov, 332 s. ISBN 80-8068-348-4
- MLÁDEK, J. (1992). Základy geografie obyvateľstva. SPN, Bratislava, 230 s. 80-08-00768-0
- NÉMETHOVÁ, J. (2019): Učebné texty z geografie poľnohospodárstva, rybného a lesného hospodárstva. UKF, Nitra, 101 s. ISBN 978-80-558-1388-2.
- OTRUBOVÁ, E. (1991). Socioekonomická geografia II. PriF UK, Bratislava, 138 s. ISBN 80-223-0407-7.
- POPJAKOVÁ, D., MINTÁLOVÁ, T. (2019). Priemysel 4.0, čo mu predchádzalo a čo ho charakterizuje – geografické súvislosti. Acta Geographica Universitatis Comenianae, Vol. 63, No. 2, pp. 173-192 ISSN 1338-6034. Dostupné na internete:
http://www.actageographica.sk/stiahnutie/63_2_03_Popjakova_Mintalova.pdf
- SPIŠIAK, P. (2007). Základy geografie poľnohospodárstva a lesného hospodárstva. Univerzita Komenského, Bratislava, 152 s. ISBN 80-223-2022-6
- TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008). Ekonomická a sociální geografie. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, Plzeň, 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4
- TREMBOŠOVÁ, M. (2024): Úvod do štúdia geografie služieb. UKF, Nitra, 107 s. ISBN 978-80-558-2216-7. Dostupné na internete:
https://www.kggrr.fpvai.ukf.sk/images/publikacie/Uvod_do_studia_geografie_sluzieb_Trembosova.pdf

3 ZÁKLADY GEOGRAFIE. ÚVOD DO REGIONÁLNEJ GEOGRAFIE

1. Problematika krajinej sféry ako otvoreného systému a podstata horizontálnych a vertikálnych interakcií v krajinej sfére, priestorovosť a syntetickosť v geografii.
2. Zložky krajinej sféry, jej základné rozdelenie. Členenie fyzickogeografickej sféry na sféry patriace k abiotickej, biotickej a abioticko-biotickej zložke, členenie humánogeografickej sféry, krajina.
3. Okolie krajinej sféry jeho rozdelenie a dôležité vlastnosti a prvky okolia krajinej sféry terestrického (súvisiaceho so Zemou ako planétou) a exoterestrického (súvisiaceho so Slnecnou sústavou a jej postavením vo Vesmíre). Ich projekcia na oblohu.
4. Vplyv prvkov terestrického okolia krajinej sféry na zložky krajinej sféry. Prvky terestrického okolia (planéta Zem a jej atribúty) ovplyvňujúce krajinnú sféru. Ich vplyv na zložky fyzickogeografickej sféry. Najdôležitejšie vplyvy na humánogeografickú sféru.
5. Vplyv prvkov exoterestrického okolia krajinej sféry na zložky krajinej sféry. Prvky exoterestrického okolia (Zem a Mesiac v Slnecnej sústave, Vesmír a jeho pozorovanie, obloha) ovplyvňujúce krajinnú sféru. Ich vplyv na zložky fyzickogeografickej sféry. Najdôležitejšie vplyvy na humánogeografickú sféru.
6. Zemská os, rovina rovníka a hlavné rovnobežky. Delenie Zeme na pologule. Orientácia na planéte Zem, orientačné body a čiary a geografické súradnice, zisťovanie geografických súradníc v mapách.
7. Tvar a rozmery Zeme, charakteristika povrchu planéty (kontinenty, oceány a moria, podiel plochy povrchu planéty na súš a vodný povrch). Tvar Zeme a referenčné telesá a povrchy ku geoidu a georeliéfu, dôvod ich použitia, vymenovanie a opis. Glóbus a mapy sveta.
8. Zobrazovanie globálnych procesov a javov na tematických mapách sveta v školskom atlase sveta. Ich zaradenie k zložkám krajinej sféry.
9. Hlavné atribúty mapy a proces tvorby mapy. Charakteristika hlavných atribútov mapy v mapách sveta, regiónov a štátov, v topografickej a tematickej mape.
10. Mierka mapy, typy, klasifikácia máp podľa mierky, úlohy na prácu s mierkami, príklady výpočtov s mierkami, hraničná presnosť mierky.
11. Mapy regiónov a štátov v školskom atlase. Štyri zložky ich obsahu (znaky matematického základu, polohopisu, výškopisu a popisu mapy) a triedy geografických prvkov, ktoré nájdeme vo všeobecnogeografických mapách od praveku po dnešok – konkrétne príklady máp.
12. Obsah topografickej mapy v porovnaní s obsahom všeobecnogeografickej mapy. Reliéf v topografickej mape, jeho vyjadrenie a využitie vrstevníc v grafických konštrukciách (spádnice, údolnice a spádová krivka, priečny profil reliéfu, členitosť reliéfu, hypsografická krivka). Topografická mapa ako podklad turistických máp a automáp. Orientácia pomocou topografickej mapy.
13. Vyjadrovacie prostriedky máp (znaky matematického základu, polohopisu, výškopisu a popisu mapy) a kompozičné prvky máp na príklade slovenského mapového diela, školských máp a atlasov a máp na internete.
14. Komplexná analýza tematickej mapy (identifikácia, kompozičné prvky, podklad, metódy mapového vyjadrenia, vyjadrovacie prostriedky ako nástroj pre opis a analýzu tematických geografických informácií v tematickej mape).

15. Konkrétne príklady možností využitia máp v piatich základných oblastiach súvisiacich s geografickým vzdelávaním (1- základy čítania mapy, 2 - základy orientácie podľa mapy, 3 - mapa v geografii, 4 - mapa v škole, 5 - mapa pre verejnosť).
16. Fyzická, humánna a regionálna geografia, ich zameranie, kľúčové pojmy, príklady dôležitých pojmov a poznatkov.
17. Komplexná geografická (fyzickogeografická a humánnogeografická) charakteristika miestneho regiónu na príklade Ružomberka a okolia, alebo vybraného okresného mesta.

Odporúčaná literatúra:

ANDRÁŠKO, I. (2013). Základy regionální geografie. Olomouc: Univerzita Palackého.

Dostupné na internete:

https://is.muni.cz/el/1431/podzim2013/M0002/um/Zaklady_regionalni_geografie.pdf

BAČÍK, M. (2012). Základy politickej geografie. Ružomberok: Verbum, 161 s. ISBN 978-80-8084-877-4

BAŠOVSKÝ, O., LAUKO, V. (1990). Úvod do regionálnej geografie. Bratislava: SPN, 118 s. ISBN 80-08-00278-6

BRÁZDIL, R. a kol. (1988). Úvod do studia planety Země. Praha: SPN, 365 s.

ČAPEK, R. (1992). Planetární geografie. Praha: Univerzita Karlova, 83 s. ISBN 80-7066-698-6

GURŇÁK, D., LAUKO, V. (2008). Luknišovo regionálne členenie Slovenska a stabilita územnosprávneho členenia Slovenska v 20. storočí, AFRNUC Geographica 50, s. 145-154.

HILBERT, H. (2007). Planetárna geografia. Trenčín: TUAD FSEV. 140 s. ISBN 978-80-8075-232-3

JAKUBÍK, J. (2010). Základy kartografie a topografie. Banská Bystrica: FPV UMB, 143 s. ISBN 978-80-557-0065-6. Dostupné na internete.

KASALA, K. (1998). Argumenty pre regionálnu geografiu. AFRNUC Geographica 40, s. 69-76.

KLAPKA, P. (2019). Regiony a regionální taxonomie: koncepty – přístupy – aplikace. Olomouc: Univerzita Palackého.

KRTIČKA, L. (2007). Úvod do kartografie. Ostrava: Ostravská univerzita, 87 s. ISBN 978-80-7368-344-3

LAUKO, V., POTOMOVÁ, J. (2009). Potenciál okresu Ružomberok a jeho vplyv na rozvoj priemyslu. In: Disputationes Scientifical Universitatis Catholicae, roč. 9, č. 4/B, s. 134-139.

MAZÚR, E., LUKNIŠ, M. (1986). Geomorfologické členenie SSR a ČSSR. Časť Slovensko. Bratislava: Slovenská kartografia.

MIČIAN, Ľ. (1996). Pozícia regionálnej geografie v systéme vied. AFRNUC Geographica 38, s. 29-41.

NIŽNANSKÝ, B. (2010). Základy planetárnej geografie. Ružomberok: Verbum, 113 s. ISBN 978-80-8084-626-8

NIŽNANSKÝ, B. (2009). Základy kartografie. Učebný text online. Ružomberok: PF KU.

PRAVDA, J., KUSENDOVÁ, D. (2007). Aplikovaná kartografia. Bratislava: Geo-grafika, 224 s., ISBN 978-80-89317-00-4.

RUSNÁK, J., KOREC, P. (2020). Teórie regionálneho rozvoja a výskum regiónov. Bratislava: Univerzita Komenského, 211 s. ISBN 978-80-223-5059-4. Dostupné na internete: https://www.humannageografia.sk/stiahnutie/VS_ucebnica_rusnak_korec_2020.pdf

TOUŠEK, V., KUNC, J., VYSTOUPIL, J. a kol. (2008). Ekonomická a sociální geografie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 411 s. ISBN 978-80-7380-114-4

V Ružomberku, 23. 9. 2026

doc. RNDr. Pavel Bella, PhD.
garant študijného programu

RNDr. Ivana Tomčíková, PhD.
vedúca katedry geografie